



ՏՂԱՄԱՐԴ ԵՎ ԿԻՆ. ՍԵՌԱՅԻՆ ՏԱՐԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՔՐԻԱՏՈՆԵԱԿԱՆ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ



"Combating Gender-Based Violence in the South Caucasus"
project is funded by the government of Norway and UNFPA.
Հիմնական ֆինանսավորումը "Գենդերային խտրականությունը հարավային
Կովկասում" կառավարող ծրագրին է պատկանում, որը ֆինանսավորվում է Նորվեգիայի կառավարության և UNFPA-ի կողմից:

This publication is a property of UNFPA Armenia

Այս հրատարակությունը հանդիսանում է UNFPA-ի Հայաստանի կառավարության սեփականություն:

ԷԶՄԻԱԾԻՆ 2010

**«Յանկանանք և մաղթենք ուրեմն, որ այս թերթունն
օգնի մեր երիտասարդներին ավելի ճիշտ և ավելի ամբող-
ջական հասկանալու սեռականության տեսքով իրենց
տրված աստվածային օրհնությունն ու քաղցրությունը՝
ներքնականության սիրո և խաղաղության պայմաններում»:**

**Տե՛ր Միքայել եպիսկոպոս Աջապահյան
Տայ Առաքելական Եկեղեցու Շիրակի Թեմի Առաջնորդ**

**«Եվ Աստված մարդուն սրեղծեց իր պարկերով... արու և
էգ սրեղծեց նրանց»
(Ծննդ. Ա 27):**

Տղամարդ և կին. սեռային փոքրերություն և քրիստոնեական բարոյականություն

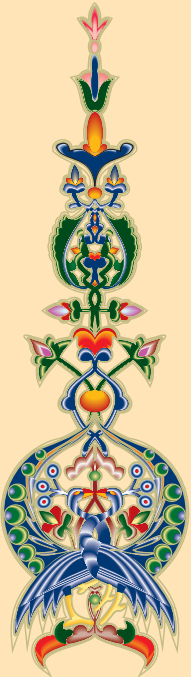
Քրիստոսի կողմից երկրի վրա
Աստծո թագավորության հռչակման կարեւոր
հասկանիշներից մեկը կանանց ու փղամարդկանց
հավասար լինելն էր այդ արքայության մեջ: Կնոջ
դերի բարձրացումը հիմնականում Քրիստոսի կողմից
ամուսնության անլուծանելիության հռչակման մեջ էր:
Ամուսնությունը լուծանելու Քրիստոսի արգելքը հիմնվում
է Ծննդոց Ա գլխում եղած հայտնության վրա, թե Աստված
կնոջն ու փղամարդուն ի սկզբանե անբաժան սրեղծեց
(հմմտ. Մտք. ԺԹ-3-12): Ծննդոց գրքի այս հասկանալի
դրվագը բավական հստակորեն խոսում է մարդու
սեռային փոքրերության մասին («արու և էգ սրեղծեց
նրանց»)՝ ավելացնելով, սակայն, որ Աստված մարդուն,
այնուամենայնիվ, իր պարկերի համաձայն սրեղծեց:
Արարչության շարունակականությունն ապահովողն
այսպիսով երկու սեռերի՝ միմյանց փոխլրացնելն ու
դրանով բազմանալն է. լույսն ու խավարը, միմյանց

լրացնելով, սրեղծում են մեզ շրջապատող փեղերքը, երկինքն ու երկիրը,
ծովն ու ցամաքը՝ Նոդագունդը գիշերն ու ցերեկը՝ օրը, արական և իգական
սեռի բույսերը, թռչուններն ու կենդանիները՝ բուսական և կենդանական
աշխարհը: Մարդու պարագային, ըստ աստվածադիր հրամանի, սեռային
փոքրերությունը հնարավորություն էր Աստծուն նմանվելու:

Նին Կրակարան

Նախքան մարդու արարումն Աստված խորհրդածեց և ապա
սրեղծեց մարդուն, այսինքն՝ մարդը միակն էր Աստծո արարածներից,
որի համար Աստված արարչության խորհուրդ, նպատակ ուներ (հմմտ. Ծննդ. Ա 26): Ուստի մարդն սրեղծվեց ըստ Աստծո պարկերի և
նմանության, ըստ խորհրդածելու, մտածելու և ապա սրեղծելու
կարողության: Աստվածաշնչի խոսքերը, թե Աստված ըստ իր պարկերի,
արու և էգ սրեղծեց նրանց, հուշում են մեզ, որ երկու փոքրեր սեռերի՝
կնոջ և փղամարդու համարեղ կյանքից պիտի շարունակվի Աստծո
արարչագործության պսակը՝ մարդկային ցեղի գոյությունը: Սակայն
գանք այժմ այն հարցին, թե ինչպե՛ս կարող են կին և փղամարդ սրեղծվել
ըստ Աստծո պարկերի: Արդյոք սեռային փոքրերությունը ենթադրո՞ւմ է
որեւիցե հակասություն՝ Աստծուն իբրեւ արական կամ իգական գոյություն
ընկալելու մտքով: Այս առումով թերեւս ավելի ճիշտ կլինի նկատել, որ
արարչագործության մեջ առկա սեռականությունը կամ սեռային ձեւը
փոխաբերական կամ փոխաբերության (metaphor) իմաստով խոսում
են Աստծո սեռականության մասին, որը, սակայն, փոխաբերության
ձեւով ուղղակիորեն աղերսվելով Աստծուն, սրբագործում է սեռային
փոքրերությունը: Ինչպե՛ս:

Ամենից առաջ հարկ է նշել, որ Աստվածաշնչի բազմաթիվ
հասկանքներ Աստծուն նկարագրելու համար օգտագործում են ոչ միայն
արական սեռին բնորոշ փոխաբերություններ, այլ նաեւ իգական սեռին
առնչվող փոխաբերական արտահայտություններ: Օրինակ, Ես. ԿԱ



11-13-ում մարգարեն Աստուծո՝ Եւ իսրայելացիների հարաբերությունը լուսարանում է մոր եւ մանկան գգվանքով. «Ինչպես որ մայրն է գգվում իր մանկանը, այնպես էլ ես պիտի գգուեմ ձեզ, եւ դուք պիտի մխիթարվեք Երուսաղեմում»։ Սակայն սուրբգրային պատմումը, ինչպես արդեն նշեցինք, իմաստավորվում է միայն փոխաբերական առումով։ Աստուծո՝ Եւ մարդու հարաբերությունը հոր եւ որդու, մոր եւ մանկան սիրո ոսպնյակով դիտարկելը սրբագործում է սեռային տարբերությունը։

Նինկրակարանյան հեքիաստ գրվագներում ամուսնությունն ու որդեծնությունը համարվում են Աստուծո պարգեւած բարիքն ու օրհնությունը (Սղմ. ՃԻԶ 3-4, ՃԻԷ 3-6), եւ հակառակը, ամուսնությունը դիտվում է իբրեւ մեղքի պատճառով Աստուծո կողմից արված պարիթ ու նախապիճ (Ղեւր. Ի 20, ԱԹագ. Ա 1-20, Ես. ԽԷ 9)։ Նին Կրակարանի Իմաստության գրքերում կնոջ եւ տղամարդու հարաբերությունը նորովի է բացահայտվում ընթերցողի առաջ՝ չնայած կնոջ թերաթեթության մասին Ննգամատյանում առկա ծիսական եւ իրավաբանական սահմանումներին։

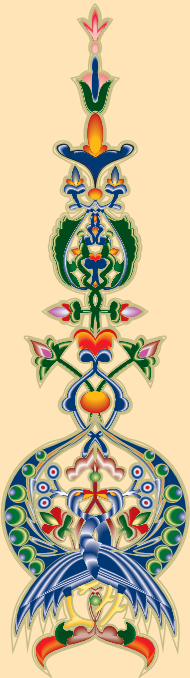
Առակաց գրքում տղամարդու՝ հոր կողքին իբրեւ դաստիարակող եւ իմաստություն ջամբող ներկա է նաեւ կնոջ՝ մոր կերպարը. « Որդյա՛կ, պահիր հորդ օրենքը եւ մի՛ մերժիր մորդ խրատը » (Առ. Զ 20)։ Սողոմոնի առակների մեջ իմաստությունը հասանելի է նաեւ կանանց (Առ. ԺԴ 1). կինն ու տղամարդն իրենց իմաստուն միությանը աշխարհ են բերում զավակների, որոնց ճիշտ ապրված կյանքն ուրախություն է նրանց համար (հմմտ. Առ. ԻԳ 25)։

Վերջապես մարդկային երկու սեռերի անբաժան անարար սիրո ամենաբնական արտահայտությունն ու քնարերգությունն է Երգ երգոցը։ Այստեղ վառ ու բնական գույներով է, որ պատկերվում է աստվածաստեղծ գույգի փոխհարաբերությունը։ Միրեցյալ կարոտը, նրա համարապրկող տաճարապար,

սրտի տրոփյունն անգամ զգալի են սուրբգրային այս գլուխգործոցի մեջ. « Ինձ իբրեւ կնի՛ք դիր քո սրտի վրա, իբրեւ մատանի՛ դիր քո աջ ձեռքին, քանզի հզոր է սերը մահվան պես, խանդը դաժան է դժոխքի նման, նրա թոփքը նման է հրի բոցի թոփքին։ Առաք ջրերը չեն կարող սերը մարել, եւ ոչ էլ գետերը կարող են արգելել այն » (Երգ Ը 5-7)։ Կնոջ եւ տղամարդու փոխ առ փոխ ասվող խոսքերն ու մտորումները գրեթե հավասարապես են բաշխված. սեռային տարբերության որեւիցե ակնարկ չենք գտնում Երգ երգոցում։ Այն հավասար դիրքերից է նկարագրում մարդկային սերը. մարդ եւ կին հավասարապես են ձգտում իրար։

Նոր Կրակարան

Նորկրակարանյան իրականության մեջ տղամարդու եւ կնոջ սեռային տարբերության խնդիրն իր վերջնական լուծումն է գտնում Պողոս առաքյալի՝ Եփեսացիներին ուղղված նամակի նշանավոր խոսքերով (հմմտ. Եփես. Ե 22-32)։ Ըստ Էության, Պողոս առաքյալն այստեղ վերաբարդում է Նին Կրակարանի սրբազան հեղինակների դիտարկությունը։ Ըստ այսմ, Նին Ուխտում բազմաթիվ համարներ վկայում են ամուսնության՝ աստվածային շնորհով եւ պարգետով մի այլ, երկնային մակարդակի հասած լինելու մասին։ Իսրայելին շրջապատող հեթանոս ազգերի մեջ սերը եւ սեռային հարաբերությունը՝ իբրեւ կենդանական աշխարհին աղերսվող երեւոյթ, ուներ իր հատուկ պաշտամունքային կարգն ու դիցարանը։ Ծննդոց Ա եւ Բ գլուխներում առկա պատումներն այս հարաբերությունը բարձրացնում են մի նոր, ավելի հոգեւոր աստիճանի. Աստված ինքն իր արարչագործ ձեռքով է հաստատում Ադամի ու Եվայի միջեւ սեր եւ ամուսնական ջերմություն։ Խորհրդաբանորեն, Ադամի եւ Եվայի ամուսնության առաջին վկան դառնում է Աստված։ Նեքիաստ դարերում սեռային հարաբերության այս խորհուրդը վերածվում է Աստուծո եւ իր ընտրյալ ժողովրդի միջեւ առկա սիրո։ Իսրայելը մարգարեական գրքերում հանդես է գալիս իբրեւ Աստուծո հարս եւ կին, Երգ երգոցն սկսում



Է հրեական եւ քրիստոնեական մեկնիչների կողմից ընկալվել իբրեւ հավաքացյալ հոգի եւ Աստուծո սիրո ու փոխհարաբերության օրհներգը: Գաղափարների այս կարգի մեջ, ուրեմն, Պողոս առաքյալի վերլուծումը հասկանալի է դառնում: Եփես. Ե-ով նա վերացնում է ամեն տեսակ տարբերություն կնոջ եւ տղամարդու հարաբերության մեջ՝ չանտեսելով, սակայն, արարչագործությամբ հաստատված սեռային տարբերությունը:

Տղամարդու և կնոջ դերերի ընկալումն ըստ Նայ եկեղեցական ավանդության

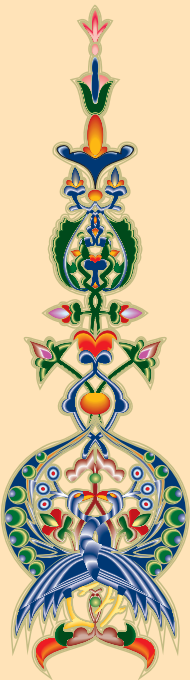
Ըստ Նայ եկեղեցու ավանդության տղամարդը եւ կինն իրենց միության մեջ ունեն որոշակի եւ հստակ դերեր: Այս առումով Պսակի սուրբ խորհրդի ծիսակապարտության մեջ է, որ այդ-կին փոխհարաբերությանն ու ամուսնական միությանն առընչվող մի քանի առանձնահատկություններ

կարող ենք վերհանել: Նախ եւ առաջ պետք է նշել, որ Նայ եկեղեցին, մեծ նշանակություն տալով Պսակի խորհրդին եւ այն ընկալելով Քրիստոսի եւ իր մարմնի՝ Եկեղեցու միջեւ առկա սրբազան փոխհարաբերության լույսի տակ, Պսակի խորհրդի հետ առանձնացնում է նաեւ Նշան օրհնելու հատուկ կարգը, որն ըստ էության Սուրբ Պսակի նախապատրաստական եւ հոգեւոր երեսն է: Այս երկու՝ միմյանց լրացնող մասերի մեջ զննելով կարող ենք փոքրիշատե տարրորոշել տղամարդուն եւ կնոջը տրված դերերը՝ արարչագործությունը երկրի վրա շարունակելու սրբազան եւ աստվածային առաքելության մեջ:

Տղամարդն ու կինն անվանվում են *թագավոր եւ թագուհի*: Խորհրդաբանորեն տրված այս որակումը մեզ փանում է դեպի Ծննդ. Ա-Գ գլուխներ, երբ

Ադամն ու Եվան դեռեւս բացարձակ տերն ու իշխանն էին իրենց կրթերի եւ արարված ողջ բնության: « Կանոն պսակ վերացուցանելոյ » բաժնի մեջ, երբ քահանան ամուսինների սրբազան կապը Խաչի նշանով օրհնելուց եւ նրանց գլուխների վրա նարտները կապելուց հետո « վերացնում », այսինքն՝ դրանք հանելով հաստատում է այդ կապի իրականությունը, երգում է Բուն Բարեկենդանի կանոնի օրհնությունը, որն էլ հենց դրախտային երանությունը պատմող դրվագն է: Ծիսակապարտության մեջ վերադարձվող Ծննդոց Ա-Բ գլուխների համապատասխան դրվագները՝ իրենց գործող անձանց հիշատակումով (Աստված, Խաչ՝ Կենաց ծառ, տղամարդ՝ Ադամ, կին՝ Եվա), բացառում է տղամարդուն եւ կնոջն Աստուծո կողմից վերապահվող *քրիստոնեական կոչումը*՝ աճելու, վերադարձվելու եւ երկրի վրա տեր, իշխան եւ թագավոր լինելու: Սակայն որդեծնության նպատակից բացի այդ եւ կին մեկ այլ առաքելության են կոչված՝ ըստ Մաշտոց-Ծիսարանի, լինելու «միաշունչ եւ միախորհուրդ»:

Տղամարդ եւ կին քրիստոնեական կոչում ունեն միասին խորհելու եւ միասին ապրելու՝ մեկը մյուսի համար: Եկեղեցու այս վարդապետության համաձայն, ամուսնացած զույգը չի կարող պտղալից ձիթենու պես փնկվել Եկեղեցու անդաստանում, չի կարող որդեծնության աստվածադիր հրամանը եւ պարզամը ճիշտ իրագործել, եթե միասիրտ եւ միախորհուրդ չէ: Ուրեմն տղամարդու եւ կնոջ դերակապարտությունը քրիստոնեական պսակի մեջ որդեծնությունից առաջ այդ միությունը ճշմարիտ եւ անարար սիրո վրա հիմնվել է: Ամուսնական կյանքում սեր եւ համերաշխություն պահպանելու համար դերերի տեղաբաշխման մեջ չի կարող որեւիցե տարբերություն լինել, որովհետեւ սիրո այդ հարաբերությունը, ինչպես արդեն նշվեց, Քրիստոսի եւ իր Եկեղեցու անքակտելի կապի օրինակն է: Ուրեմն եւ ամուսնական անկողինը սուրբ է, ամուսնական հարաբերությունների մեջ էլ կին եւ տղամարդ հավասարապես են կիսում պարտավորություններն ըստ Պողոս առաքյալի խոսքերի. « Թող մարդը կնոջ հանդեպ իր պարտքը կատարի, նույն ձևով եւ կինը՝ իր մարդու հանդեպ, որովհետեւ կինն իր մարմնի տերը չէ, այլ մարդը: Նույնպես եւ



մարդն իր մարմնի տերը չէ, այլ՝ կինը: Մի՛ գրկեք միմյանց, այլ միայն այն դեպքում, եթե միառժամանակ համաձայն եք, որ աղոթքի նվիրվեք. եւ վերստին միմյանց դարձեք, որպեսզի Սափանան ձեզ չփորձի ձեր անժուժկալության պատճառով » (Ա Կորնթ. Է 3-5):

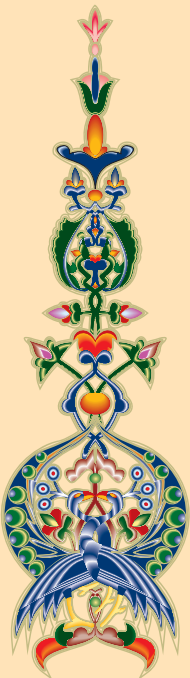
Այրեւկինիքնցիոժարկամքով եւ սրտիվկայությամբ հաստատումով կիսում են իրենց դերակատարությունը՝ Աստուծո պատգամը՝ որդեծնությունը երկրի վրա իրագործելու համար: Համարել կյանքի եւ փոխադարձ սիրո անդրադարձի տրամաբանական զարգացումն է որդեծնությունը: Տղամարդու եւ կնոջ փոխադարձ պարտականություններն իմաստ չունեն, եթե դրանք ուղղված չեն նոր, « դրախտի ընտանիք » ստեղծելուն: Ինչպես Քրիստոսի եւ իր Եկեղեցու միության հոգեւոր ծնունդն են մկրտության ավագանից ծնված եւ մեղքերից մաքրված քրիստոնյաները, այդպես էլ տղամարդու եւ կնոջ կոչումն է որդեծնության միջոցով Աստուծո փառքը՝ արարչագործությունը երկրի վրա միշտ անխախտ պահելու:

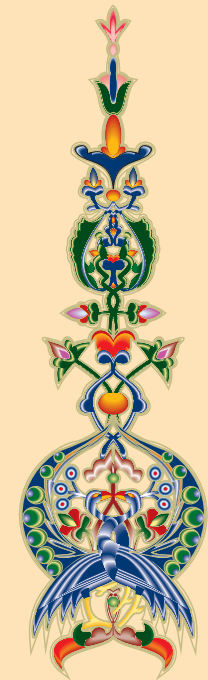
Համարել կյանքում ամուսիններին սպասվում են մեղքեր եւ փորձություններ, որոնք, ըստ Պսակի խորհրդի ժամանակ տրված խոստման, պետք է ամուսինների կողմից հաղթահարվեն համարել ջանքերով: Ըստ քրիստոնեական բարոյականության կնոջ եւ տղամարդու պարտականությունները թեւ տարբեր են, սակայն՝ ոչ անհավասար: Ինչպես արդեն նշվեց, քրիստոնեական աստվածաբանության տեսակետից կինն ու տղամարդը միեւնոյն մարդկային բնության առանձնավորական արտահայտություններն են: Սա նշանակում է, որ մեղքի եւ առաքինության բաժինները համարել կերպով են անդրադառնում մեկ մարմին դարձած զույգի կյանքին: Ավելին, ամուսիններից յուրաքանչյուրը պարտախանափու է դառնում մյուսի անկումների եւ բարձրացումների համար:

Մեղքը և առաքինությունն ընտանեկան կյանքում

Ամուսնական կյանքում գլխավոր մարտահրավերը սեռականությունն է, որի ճիշտ եւ քրիստոնեական ըմբռնումը շատ մարդկանց մոտ թյուր մեկնությունների եւ պարկերացումների տեղիք է տալիս՝ հաճախ մեղադրելով քրիստոնեությանը եւ Եկեղեցուն ավելորդ մաքրամոլության մեջ: Առանց վարանելու կարելի է ասել, որ սեռականությունն իր երկիմաստ բնությամբ կանգնած է հավասարապես թե՛ բռնության, եւ թե՛ առաքինության ակունքներում: Ավելին, Պողոս առաքյալի ձեռակերպմամբ Աստուծո պատկերը կորցնելու գլխավոր պատճառներից մեկը գերսեռականության մեղքն էր (հմմտ. Հռոմ. Ա 18-27): Ինչպես արդեն նշեցինք, սեռականությունը, իբրեւ աստվածային պարգև, տրվեց ողջ արարչությանը: Մարդը, սակայն, սեռականությունն ստացավ իբրեւ դիմավոր էակ, եւ հենց դրանով իսկ նրա սեռականությունն առանձնացավ կենդանական աշխարհից: Ադամն ու Եվան նախ սիրեցին իրար իբրեւ մարդկային *անձինք*: Սեռականության այս անձնավորումը Եդեմի պարտեզում նաեւ սիրո՝ իբրեւ *էրոսի*, սրբագործումն էր, որը, սակայն, նույն արժեքը չունեցավ Ադամի անկումից հետո: Ինչպես ամեն բան բնության մեջ, սերն ու սեռականությունն էլ մարդու անկումով դրվեցին մշտական խաթարման ու աղավաղման վտանգի տակ: Սեռականությունն սկսեց շատ հաճախ բռնություն ծնել:

Կենդանական բնագոյով ըմբռնվող եւ ընկալվող սեռականությունը դարձավ մեղքի հիմնական ու շարժիչ գործոններից մեկը: Հինկտակարանյան բազում դրվագներ մեզ լավագույնս բացատրում են սեռականության մեջ առկա բռնությունն ու անհավասարությունը, ի դեմս լեվիտար ամուսնության եւ բազմակնության: Հին Կտակարանում պատերազմի ժամանակ գերեվարված կանայք որպես ավար կարող էին բաժանվել զինվորների միջեւ, կինը, ամուսնության դեպքում, պարտավորվում էր իր ամուսնուն զավակ պարգևել՝ իր իսկ հարձի միջոցով, իսկ բազմամուսնությամբ արդեն վերջնականապես կանայք համարվում էին միայն ու միայն սերնդագործության միջոց եւ ցեղի հզորացման գրավական:





Նորկրակարանյան իրականությունը հիմնավորապես փոխեց սեռականության նկատմամբ այս վերաբերմունքը: Քրիստոսի խոսքերի համաձայն վերոնշյալ բոլոր հինկրակարանյան օրենքները՝ ամուսնության եւ սեռականության մասին, սրբագրվում էին Եղեմի պարսեզում Աստծո րված պարգետով (հմմր. Մրթ. ԺԹ 3-12, Մրկ. Ժ 2-12) եւ վերջին դարաստանի ժամանակ հարության գաղափարի լույսով (հմմր. Ղուկ. Ի 27-40): Ըստ էության, առաքինությունն ամուսնական սեռային կյանքում նախնական, Եղեմական վիճակին վերադարձն էր՝ ըստ Շիսուսի խոսքի, երբ առաջին մարդկային գույգը կապված էր դիմավոր, անձնավոր էակին բնորոշ հոգեկան խոր սիրով:

Քրիստոնեական բարքի եւ բարոյականության համաձայն այդ անձնական փոխճանաչումն ու ամուր հոգեկան սերն է, որ սրբագործում է կենդանական վիճակին բնորոշ սեռականությունը: Եթե քրիստոնեական ընտանիքում չի գերիշխում այս հոգեկան սերն ու փոխճանաչումը,

սալա ընտանիքում տիրում է մեղքի ու բռնության մթնոլորտը: Ամուսիններն այս դեպքում միայն իրենց սեռական կարիքների համար է, որ ընտանեկան հարկ են մտել: Այսպիսի կապն արդեն միանշանակորեն դարապարտվում է Եկեղեցու կողմից՝ իբրեւ լկտության եւ անպարկեշտության ոգով գոյացած: Ամուսնական կյանքում առաջացած փորձությունները հաղթահարելու լավագույն օրինակն ու դաստիարակը Շիսուս Քրիստոս է՝ Աստծո՝ մարդկության հանդեպ ունեցած սիրո խորհուրդը:

Անհասկացողության, բռնության, մեղքի պահին տղամարդ եւ կին պետք է նայեն Քրիստոսի խորհրդին, որն իր անձը տվեց իր կողակցի՝ Եկեղեցու համար: Այս անձնուրացությունից բացի Քրիստոսի խորհրդի մեջ կարելու է նաեւ Նրա մանկավարժական մոտեցումը: Քրիստոս ամեն բանում հեզությամբ

եւ խոնարհությամբ ուսուցանում եւ առաջնորդում է Եկեղեցուն, որ Իր մարմինն է: Ահա այսպես ամուսինները պետք է «մանկավարժորեն»՝ փոխըմբռնողությամբ եւ միմյանց բեռը կրելով հասկանան եւ խրապեն միմյանց: Իսկ Քրիստոսի խորհրդի այս օրինակն արդեն ամուսիններն ստանում են Սուրբ Պսակի խորհրդին, երբ, հաղորդվելով Քրիստոսի մարմնին ու արյանը, ստանում են նրա խորհրդի կարարյալ գիտությունը:

«Ի՞նչ տեսարան է, երբ կինը վախից դողում է ամուսնու առաջ: Մի՞թե կարող է երջանիկ լինել ամուսինը, երբ իր կնոջ հետ ապրում է սպրուկի և ոչ թե ազատ կնոջ պես: Նույնիսկ երբ որևիցե սխալի պարճառով նեղացել եք ձեր տիկիններից, նրանց մի՛ մեղադրեք. հենց դրա՛ մեջ փորձեք հետևել Քրիստոսի օրինակին»:

(Նովհան Ոսկեբերան, Ճառ Եփեսացիս թղթի մասին)

«Արդ, այսպիսի սիրով պիտի միասին ապրեն այր ու կին և կյանքում պատահող ամեն դիպված ու պատահար հավասարապես կիսեն ու բեռը կրեն, ըստ աստվածադիր հրամանի, այսինքն՝ ակամա բոլոր այն սխալներն ու թերացումները, որ մարդը կարող է գործել, համաձայն իր սխալական բնության, կենցաղային և ընտանեկան հարցերում, - ամուսինները պետք է այդ հարցերում ներեն միմյանց՝ հանուն սիրո օրենքի: Եվ բոլոր հիվանդությունների պարագային, որ հաճախ են պատահում՝ տկարություն, կուրություն, հաշմանդամություն և այլն, անկեղծ սիրով միմյանց դարմանել: Մրանց համար, անշուշտ, պետք է աղոթել, որպեսզի բնավ չպատահեն, բայց առկայության պարագային էլ՝ առանց տրտնջալու և ձանձրանալու խնամք տանել, ինչքան որ պահանջում է Աստվածային օրենքը: Այս բոլոր մարմնական դժվարություններից և հիվանդություններից առավել տղամարդը պետք է ջանա չնչին և փոքր սխալների համար կնոջ հանդեպ ներողամիտ լինելու: Տե՛ս, օրինակ՝ մեր կարիքների համար պատվական ու պայծառ է ապակե շիշը: Բայց իր դյուրաբեկ բնույթի պարճառով եթե խնամքով չվերաբերվենք, անմիջապես կփշրվի և նրա մեջ եղած պարունակությունն անմիջապես գետին կթափվի և օգուտի փոխարեն միայն վնաս կպարճառի»:

(Գիրք Մեծ Մաշտոց Կոչեցեալ, էջ 231-232)